

Om de gamle Degne.

Ved S. C. Sortfeldt.

Degnene paa Mors.¹⁾

A. Nørre Herred.

1. SEJERSLEV-EJERSLEV-JØRSBY.

AF Kirkebogen faar man ikke synderligt at vide om de gamle Degne i dette Pastorat, da den ældste Kirkebog kun gaar tilbage til 1760. Præsten Westenholtz i Sejerslev (1776-95) har i Kirkebogen nedskrevet adskillige Oplysninger om forskellige Forhold, bl.a. om en stor Influenzaepidemi, der rasede paa hans Tid, og tillige er det ejendommeligt at høre, hvad man mener om Lægekunsten paa Mors i Slutningen af det 18de Aarhundrede.

Om Degnen hedder det 1555, at han faar 2 Skpr. Byg af hver Mand i Sognene. 1571 er der to Løbedegne fra Skolen i Nykjøbing, Degnene i Sejerslev faar 4½ Tdr. Byg, og Degnene i Ejerslev og Jørsby ½ Td. Rug og 4 Tdr. Byg.

1690 bor Degnen i et Fæstehus, hvoraf han svarer en stor Afgift til Herremanden og skatter deraf som en anden Bonde. Degnekornet er ca. 5 Tdr. Byg, et lille Offer, Paaskerente 3½ Ol Æg, 3½ Pd. Brød, St. Hansrente 1½ Pd. Ost; Halvdelen af Kvægtienden, der er 9-10 Lam og 7-8 Mk., den anden Halvdel gives til Nykjøbing Skole.

Degne i Sejerslev.

1. *Iffver Jensen* var Degn 1690, og det er ham, der har givet foranstaaende Indberetning om Degneembedets Indkomst. Hans Forhold er i øvrigt ikke kendt.

2. *Oluf Jensen Krog*. Degn i Sejerslev. Ved Visitatsen d. ³⁰/₇ 1720 blev han anklaget af Palle Jørgensen og andre Sognemænd for Maren Gadgaard. Degnen erklærede saa, at han vilde rejse til Højesteret og tale sin Sag der mod at skaffe en Stedfortræder til Degneembedet. Hvorledes Sagen videre udviklede sig, meldes der intet om, men da han vedblivende fik Lov til at være Degn i Sejerslev, maa man antage, at Klagerne ikke har kunnet føre noget Bevis for deres Paastands Rigtighed.

Krog var gift med *Kirsten Christensdatter*, der døde den 16. Maj 1749. Med hende havde han mindst 2 Børn en Søn, som hed *Christen Olesen Holst*, senere Sogndegn for Hjørdemaal i Thy (Th. A. A.), og *Maren Olesdatter*, der opholdt sig hjemme hos Forældrene og døde otte Dage før Moderen. Maren Olesdatter havde været gift med *Jakob Pedersen Loft* i Sejerslev, der var Medhjælper hos den gamle Degn og

bestemt til at blive dennes Efterfølger, men Loft døde forinden. Der nævnes 3 Børn efter Jakob Loft og Maren Olesdatter, nemlig en Søn *Peder Jakobsen Loft*, født ca. 1741, han kom i Fredericia Latinskole, blev Student 1760 og Baccalaur 1761, og to Døtre, *Maren Jakobsdatter Loft*, født ca. 1743, og *Kirsten Jakobsdatter Loft*, der var født 1747. De to sidstnævnte Børn blev senere sat i Pleje hos Morbroderen i Hjørdemaal. 1739 skriver Præsten: Degnen Ole Jensen er vel ustuderet, men dog skikkelig bekvem til Skolehold og Ungdommen at informere.

Krog døde den 26. Juli 1756 og efterlod sig kun 19 Rdl. 10 Sk., da Boet blev gjort op.

3. *Jørgen Nielsen Mygind*, Degn 1756-63. Han var Søn af Præsten Niels Jørgensen Mygind i Raabjerg og "Karen Piester", som hun kaldtes af Raabjergerne. Jørgen Mygind var 1757 bleven gift med *Maren Mogensdatter Holst*, der overlevede ham og døde i Frøslev den 6. Maj 1776 om Morgenens Kl. 3. Hun var Datter af Degnen Mogens Iversen Holst af Vejerslev og var født omtr. 1706. Da hun 1757 giftede sig, var hun over 50 Aar gl., og der blev derfor ingen Børn i Ægteskabet. Ved en Visitats 1759 skriver Biskoppen: Degnen Mygind er ustraffelig i Degne- og Skoleembedet. Degnen døde 11. Januar 1763, 46 Aar gl., og efterlod sig en Formue af 173 Rdl., 3 Mark, 4 Skil. til Deling mellem sin Hustru og sine Søskende, nemlig Præsten Frants Thestrup Mygind i Raabjerg, en Søster Frederikke Mygind, ogsaa af Raabjerg, en anden Søster Kirstine Mygind var gift med Poul Dahl, Vidstrup Annexgaard, og en Søster Catrine Marie Mygind, der var gift med Præsten i Rubjerg.

4. *Jakob Hald*, Degn 1763-87. Søn af Præsten Peder Andersen Hald af Idom. Med Hustruen *Margrete Katrine Munch*, der var Datter af Præsten Søren Ancher Nielsen Munch af Kornum-Løgsted, havde han Sønerne *Peder*, født ¹⁹/₁₂ 1764, og *Søren*, født ¹⁶/₉ 1765, samt Døtrene *Anna*, født ²¹/₉ 1774 og *Catrine*, født ¹/₉ 1780, død spæd.

Ved Hustruens Død ²⁴/₄ 1785 opholdt den ældste Søn Peder sig hos en Vintapper i Kjøbenhavn, Sønnen Søren var Student i Kjøbenhavn. Degnen Hald var ingen fattig Mand. Da Konen døde, blev hans Ejendom vurderet til 374 Rdl., hvad der var mange Penge dengang. Søren Hald blev senere Præst i Oddense (Salling). Degnen Jakob Hald fik 1765 det Skudsmaal af Biskoppen, at han var en god Degn og god Skolemester.

Han døde den 15. Decbr. 1787, Klokken omtrent 8 om Aftenen, 51 ¹⁰/₁₂ Aar gl. Præsten skriver om ham: "Han passede sit Embede vel, var en god Nabo og en

¹ Anm. For at fuldstændiggøre Thisted Amts Degnehistorie vil der i denne og følgende Aarbøger blive offentliggjort Morslands Degnehistorie. I Aarbøgerne 1909-18 findes Degnehistorien for Thy og Vester Han Herred. Red.

god Degn, hvis Omgang har været mig behagelig, saasom han af alle blev agtet og yndet”.

Han havde flere Brødre, deriblandt Degnen Peder Hald i Rær (T. A. 1913, 44). Om Menighederne i dette Pastorat skriver Biskoppen 1765, at de føre et stille og skikkeligt Levnet, faa iblandt dem extravagere til for megen Drik, andre er opvakte i Aand og Sandhed. En Mand ved Fæggeklit vil døbes igen.

Medens Jakob Hald var Degn i Sejerslev, blev Landet hjemløst af Sygdom og Uvejr. Om disse Ulykker har Præsten 1781 skrevet følgende i Ejerslev Kirkebog: Saa meget jeg kan skønne, saa er denne for de gamle saa farlige grasserende Sygdom Pleurisis, thi hos dem findes hidsig Feber, Hoste og tillige med Slimen at opgive Blod tilligemed Sting udi Siden ved Aandedrættet etc. Der ligger en Del Folk i Ejerslev og Sejerslev af denne Sygdom, og de unge og stærke, hos hvilke Udhostningerne gaar vel af Sted, slipper igennem, men dem, som ej kan komme til at udhoste, kvæles omsider at Trangbrystethed. Gud være os alle naadig og barmhjertig! Aarsagen til denne Sygdom synes mig at ligge udi denne Vinters et Par Gange pludselig kommen Vejrlighedsforandring fra lunt og varmagtigt Vejrlig til en streng og stærk Kuldestorm og Sne, hvilket gav Anledning til, at mange Folk tager ved Forkølelse, hvilken, som bekendt, giver ofte Anledning til Pleurisis og de Sygdomme, som er i Slægt med samme, som have deres Sæde udi Respirations Organerne. Vi har ingen Doktorer her paa Landet, som godt er, den eneste, som vi har, er udi Nykiøbing, nemlig Tect (?). Gud bevare os alle sammen, at vi ej kommer til at behøve eller bruge Doktorer. Denne omtalte skal have doktoreret den nu grasserende Brystsygdom for en Levning af den udi afvigte Aar i Jylland paa mange Steder grasserende Blodgang, hvilket Responsom giver mig ikkuns liden Tillid til den gode Mand.

To Aar efter grasserede atter en Influenza Epidemi paa Mors. Om denne Epidemi skriver Præsten i Sejerslev: Anno 1783 om Foraaret grasserede her udi disse Sogne Catarrhal Feber, hvorudi mange Folk laa syge, og der var vel ikke et Sted udi alle tre Sogne, hvor der ikke havde nogle været syge. Jeg, min Kone, Jomfru og Børn var syge foruden nogle at mine Folk og hos min Forpagter, saa at der i nogle Dage hos mig slet ingen Bord blev dækket eller Mad anrettet. Børnene kom dem først, og det forekom mig som noget besynderligt, da jeg saa dem en Morgen første Gang igen sidde ved Bordet og spise. Ingen døde dog af denne Sygdom. Siden fik vi at vide, at samme Sygdom overgik hele Europa. Aarsagen var foruden Tvivl de besynderlig længe vedholdende tørre kolde og uden Forandring staaende stærke NO Vinde, som uden Afladelse blæste dette Foraar udi 2 a 3 Maanedere, thi en Del af Marts, hele April, Maj og en Del af Juni regerede disse Vinde med besynderlig Kulde og Tørke.

1786, d. 4. Sept., væltede Thomas Jensen Klitgaards Lade i Sejerslev og slog ham ihjel. Denne Dag var om Middagen en stærk Storm, begyndte SSO og rasede stærk fra Søndnen, indtil han om Eftermiddagen vendte sig til SV og lagde sig om Aftenen. Samme Storm slog mange Bygninger ned især Lader, som udi disse Lande vende med Siden mod Søndnen. Jeg (Præsten) skriver dette den 7. Septbr. og haver regnet sammen henved 40 Herregaardes, Præstegaardes og Bøndergaardes Lader, som er slagne ned udi Morsland. Udi Thisted allerede skal være angiven 80 Bygninger i Thyland ligeledes nedslagen. Nogle Dage derefter hører jeg, at der allerede skal være over 300 Lader angivet som nedslagne og at endnu ikke alle skal være bekendt, men om dette saa egentlig er sande, maa jeg lade staa der hen til nøjere Efterretning. Rosholm Præstegaard i Thy skal være nedslagen med alle sine Bygninger. Nogle Dage derefter erfarer jeg, at over 500 Bygninger skal være slaget ned, en Kirke, Ullerup og Vestervig Lader var ogsaa slagne ned. Kornet, som dels stod høstet dels uhøstet staaende paa Marken, tog megen Skade, dog den med Stormen følgende stærke Regn forarsagede, at Kornet blev straks plat nedtrykt til Jorden og laa saa siden des fastere, saa at Kornets Skade ikke blev saa stor, som den kunde have blevet, dersom det var bleven slidt af stor Storm.

5. Niels Jensen Mikkelsen Møller, Degn 1787-94, Søn af Degnen Michel Andersen Møller i Alsted. Han var gift med *Anna Knudsdatter Ulsted*. De havde flere

Børn, hvoraf kun to *Michael* og *Karen Marie* (født $\frac{6}{3}$ 1788) overlevede Faderen. Degnen døde $\frac{4}{4}$ 1794, kun 46 Aar gl., og Aaret efter giftede Enken sig med Degnen Jens Hesselbjerg i Hillerslev, der døde 1805, 47 Aar gl.

6. Chr. Hvidberg, Degn 1795-1812. Første Gang gift med *Else Christensdatter*, der døde $\frac{10}{5}$ 1808. I Kirkebogen nævnes 6 Børn, nemlig *Dorthe Catrine*, født $\frac{18}{8}$ 1796, *Ane Kirstine*, født $\frac{12}{9}$ 1797, *Niels Christian*, født $\frac{29}{4}$ 1799 (død), *Niels Christian*, født $\frac{29}{10}$ 1800 (formentlig død ung), *Karen Marie*, født $\frac{12}{8}$ 1803, og *Christiane*, født $\frac{25}{3}$ 1807. $\frac{1}{12}$ 1809 blev han gift anden Gang med *Anna Nielsdatter* af Sejerslev, og med hende havde han Børnene: *Else*, født $\frac{6}{12}$ 1811, *Niels Christian*, født 1813, død 1814; og 1816 $\frac{20}{9}$ fødtes en Datter *Anna Elisabeth*, død 1834. 1812 blev Degnen Chr. Hvidberg entlediget, og han har saa en Tid boet i Sejerslev.

Han var ikke Seminarist og skal være født omtr. 1769. Hvor og hvornaar han er død, vides ikke.

7. -*Andreas Cornelius Knachergaard* var den sidste Degn i Sejerslev. Han blev ansat 1812 og døde $\frac{1}{2}$ 1834, kun 48 Aar gl. Var første Gang gift med *Maren Jensdatter*, der døde $\frac{30}{3}$ 1825, 37 Aar gl. $\frac{12}{11}$ 1815 fødtes Sønnen *Mads Christian* (død spæd), $\frac{12}{11}$ 1816 *Mads Christian*, $\frac{7}{7}$ 1819 *Anna Kirstine*, $\frac{12}{7}$ 1821 *Kirstine* (død 2 Dage gl.), og $\frac{12}{3}$ 1822 fødtes *Kirstine*. Den $\frac{23}{12}$ 1825 giftede Degnen sig med *Ide Andersdatter*, der var 28 Aar gl., og $\frac{12}{5}$ 1826 fik de en Datter *Marie Kristiine*, $\frac{20}{1}$ 1828 en Søn *Anders Christian*, og $\frac{29}{3}$ 1830 en Søn *Niels Christian*.

2. FLADE-DRAABY.

Den ældste Kirkebog begynder 1688, men det er kun faa Oplysninger, vi har om de første Degne. Skolen og Degneboligen har ligget i Flade; den brændte $\frac{19}{10}$ 1766. I den første Tid efter Reformationen fik Degnen hos hver Mand i Flade Sogn 3 Skpr. Byg og af hver Mand i Draaby 4 Skpr. Byg. 1571 var der Løbedegn i Flade, og hans Rente var $\frac{4}{2}$ Td. Byg.

1. *Morten Pallisen* var Degn 1690. Han skriver om Degnekaldet, at Degnekornet skulde være 6 Tdr., men Bonden vil ikke give saa meget, og Degnen er for fattig til at begynde nogen Proces. Hans øvrige Indtægt er 4-5 Lam 1 Lspd. Ost, $\frac{2}{2}$ Lspd. Brød og 1 Ol Æg. Dertil kommer saa Offeret, der ved Barsedaab er 1 Skilling, ved Kirkegangskoner 2 Skilling og ved Bryllup 4-6 Skilling. Til Degnekaldet hører en Jordlod med 1 Fdk. 1 Alb. Hartkorn, 3 Tdr. Byg skulde betales til Nykiøbing Skole, og Hospitalet i Nykjøbing skulde have Halvdelen af Kvægtienden, saa det har ikke været nogen fed Forretning at være Degn i Flade. Om Morten Pallisen vides, at Biskop Bircherod i 1699 betegner ham som gammel, uduelig og næsten udlevet; han døde 1705 og blev begravet den $\frac{24}{4}$, 75

Aar gl. Denne gamle Degn maa derfor være født omtr. 1630. ²⁵/₉ 1694 døde hans Hustru *Else*, 68 Aar.

2. *Knud Nielsen* blev Degn i Flade Aar 1700, men maa være død eller bortrejst 1707. Bircherod skriver i sin Dagbog: Degnen i S. Draaby havde for nogle grove Laster et skrøbeligt Rygte, men som man havde intet bevisligt at holde om, fik man at lade det dermed bero, indtil Sandheden med Tiden aabenbares. Hans Hustru hed *Margrete Dideriksdatter*, og hun døde i Flade ²/₆ 1726 83 Aar gl.

3. *Peder Lauritzen*, Degn 1707-26. Om denne Degn har jeg intet fundet.

4. *Japetus Jylby*. Degn 1726-39.

5. *Morten Nybye*, Degn 1739-67. 1739 hedder det, at "Degnen Morten Nybye er ej alene en ædruelig og skikkelig Person, men og derhos saa duelig og vittig, at han uden Anstød agtes bekvem til Skolehold".

Samme Aar giftede han sig i Galtrup med Ole Villadsen Degns Datter *Anne Olesdatter*. 1740 havde de en Søn *Mathias* til Daaben. 1741 en Datter *Maren*,

1747 en Datter *Johanne*, død 1750, og 1753 en Datter *Anne*, der døde samme Aar. Det var i Slutningen af hans Embedstid her, at Præstegaarden brændte.

1744 ligger Degneboligen i Flade, lidet fra Kirken, og er af ny opbyggt for 4 Aar siden af Rudbech Humble, 8 Bindinger med 2 Stuer, et lidet Kammer, et Køkken og en liden Kaalhave udenfor Vinduerne, men ingen Stald hverken til Ko eller Faar.

1 liden Toft, hvori kan saas 1 Td. Bygsæd, 1 lidet Stykke Engslet, som giver ¹/₂ Læs Hø.

Den ny Kirkejer Søren Nielsen²) har fattet de Tanker at jage mig derfra og til en gl. forfalden Degnebolig, som paa det 16de Aar ej har været beboet af nogen Degn, fordi den er saa langt fra Kirken, alleryderst i Byen beliggende. 10 Rdl. aarlig for 10 fattige Børns Undervisning at nyde af Nandrup, tillagt af R. Humble. Offer 7 Rdl., 16 Tdr. Byg 3 Tdr. til Aalborg Skole, Brød 3 Lspd., Ost ¹/₂ Lspd., Æg 3 Ol og Accidenser 2 Rdl.

Degnen Morten Nyboe er ustraffelig i sit Embede og Levnet.

1767 blev han Degn i Lødderup (se der).

(Fortsættes i næste Aarbog.)

(Historisk Årbog for Thisted amt 1925, side 96-102)

² Ejede Sø og siden Nandrup.